

Aleg. 55.

Sprawozdanie

komisji prawniczej co do wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie odebrania w zarząd Reprezentacji krajowej archiwów aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 9 sierpnia 1877, przekazał wysoki Sejm sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 30 stycznia 1877. l. 29891/76 komisji prawniczej.

Komisya ta, po zbadaniu przedmiotu, ma zaszczyt złożyć następujące sprawozdanie:

Po śmierci archiwaryusza w Krakowie, Prezydum tamtejszego c. k. Sądu wyższego krajowego, uczyniło do c. k. Ministerstwa wnioski, aby nie obsadzać posady archiwaryusza, lecz podnieść adjunktowi płacę z 800 na 900 zł. i dodać mu skryptora, literatę z remuneracją 500 zł.

To dało powód do podniesienia kwestyi, względem wydania krakowskiego archiwum aktów grodzkich i ziemskich w zachowanie i zarząd Wydziału krajowego.

Z wyczerpującego sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 30. czerwca 1874. l. 12310 wiadomo, że c. k. Prezydum Namiestnictwa pismem z dnia 16. marca 1869. l. 1286 zawiadomiło Wydział krajowy o gotowości Rządu wydania archiwum krakowskiego w zachowanie i zarząd Wydziału krajowego z zastrzeżeniem dla c. k. Sądów prawa nieograniczonego i bezpłatnego wglądania w te akta i podnoszenia wypisów, tudzież zwrotu krakowskich aktów hipotecznych (1435 ksiąg) tamtejszemu Urzędowi hipotecznemu, zaś aktów Sądu apelacyjnego dla Galicyi zachodniej z lat 1797 do 1809, tamtejszemu c. k. Sądowi wyższemu krajowemu, nakoniec położono warunek, aby akta te w Krakowie pozostały.

Wydział krajowy odpowiedział 27 marca 1869 l. 3651, że w zasadzie zgadza się na odebranie tego archiwum pod wymienionemi warunkami, że wszelako żąda także oddania archiwum lwowskiego.

Prezydyum Namiestnictwa pismem z dnia 18. kwietnia 1869. l. 2022, uwiadomiło Wydział krajowy, że Rząd zgadza się i na oddanie lwowskiego archiwum pod warunkiem, aby na przyszłość c. k. Władzom centralnym w Wiedniu i c. k. Władzom krajowym i ich zastępcom zastrzeżone było prawo bezpłatnego użytku i, aby stronom tak jak dotychczas i za opłatą nie wyższą jak dotychczas, dozwoloném było korzystać z tego archiwum.

Wydział krajowy 28. grudnia 1869. r. l. 4845. sformułował swoje warunki w sposób następujący:

1. Prawo c. k. Władz wglądania do akt i robienia wypisów bez opłaty, ma być wykonywane w godzinach urzędowych i pod nadzorem osób do tego przez Wydział krajowy wyznaczonych.
2. Prawo wyznaczenia należitości od osób prywatnych za korzystanie z archiwum, służy bez ograniczenia Reprezentacyi krajowej.
3. Reprezentacya krajowa, przy nadaniu posad archiwalnych, nie będzie obowiązana przyjmować terażniejszych urzędników na swój etat, lecz zachowuje sobie zupełną w tym względzie wolność.
4. Prawo najmu w klasztorze XX. Bernardynów z kontraktów z dnia 1 listopada 1787 i 15 stycznia 1788 wypływające, c. k. Rząd przelewa na Reprezentacyę krajową.
5. Lokal, w którym się mieści archiwum krakowskie ma być oddany Reprezentacyi krajowej do bezpłatnego użytku na tak długo, jak długo Wydział krajowy archiwum to w tym lokalu pozostawi.
6. Kwota 2263 złr. 85 ct. przez Ministerstwo sprawiedliwości, reskryptem z dnia 9. lutego 1868. l. 893. na restauracyę archiwum lwowskiego przyzwolona i nieużyta, ma być wypłaconą Wydziałowi krajowemu przy oddaniu archiwum.

Według pism Prezydyum Namiestnictwa z dnia 11. lipca 1870. l. 2988 i 1go maja 1871 l. 2717, Rząd przystał na wszystkie te warunki z tą tylko zmianą, że odsunął od siebie ewikcyą za prawa najmu u XX. Bernardynów. Wydziałowi krajowemu odstąpić się mające.

Wydział krajowy sądził w roku 1871, iż nie byłoby stosowném doradzać wys. Sejmowi odebranie tych archiwów, a to z powodu zamierzonych wówczas przeobrażeń w stosunkach kraju do Państwa, mianowicie ogólnego życzenia, aby dualizm w administracyi ustał i zarząd autonomiczny połączony został z rządowym.

Na posiedzeniu z dnia 12 stycznia 1874, uchwalił wys. Sejm wezwać Wydział krajowy, aby na najbliższej Sesi sejmowej przedłożył wnioski do przyszłego utrzymania i zachowania Aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie i we Lwowie.

W myśl téj uchwały Wydział krajowy złożył sprawozdanie z 30 czerwca 1874 l. 12310, które z powodu głosów przeciw projektowanemu etatowi urzędników, jako zbyt kosztownemu, odesłano do komisji prawniczéj.

Elaborat téj komisji dla braku czasu nie przyszedł już na porządek dzienny i sprawa ta pozostała w zawieszeniu.

Na posiedzeniu z dnia 19 kwietnia 1876 r. uchwalił wys. Sejm polecić Wydziałowi krajowemu, ażeby w porozumieniu z c. k. Akademią umiejętności w Krakowie, przedstawił projekt urządzenia archiwów, któryby odpowiadał celom ich praktycznym i naukowym.

W myśl téj uchwały i na podstawie pisma c. k. Akademii umiejętności z dnia 7 listopada 1876 l. 191, Wydział krajowy przedłożył sprawozdanie z dnia 30 stycznia 1877 l. 29891/76 wraz z projektem urządzenia tych archiwów.

Projekt ten opiera się na projekcie z r. 1874 i zbacza od niego tylko w trzech punktach:

1. obmyśla urządzenie, czyniące zadosyć celom praktycznym i naukowym;
2. liczy się z faktem niewątpliwym, że prace archiwalne muszą być prowadzone umiejętnie i dlatego przywiązuje wielkie wymogi do posady dyrektora i pozwala przyjmować na aplikantów tylko uczniów uniwersytetu, przytem zastrzega zarząd i nadzór urzędników, Wydziałowi krajowemu, a kontrolę naukową c. k. Akademii umiejętności;
3. zwraca uwagę przedewszystkiém na względy oszczędności i określa budżet roczny na te archiwa, które w projekcie z r. 1876 kwotę 9240 zł. tytułem płac i dodatków, a 1100 złr. tytułem czynszu i ryczałtu na opał i potrzeby kancelaryjne wynosił, na ogólną kwotę 7700 złr. (Obecnie kosztą te wynoszą 6792 złr. 76 ct.)

Z uwagi na to, że archiwa te są prawdziwą skarbnicą narodową, że jest obowiązkiem kraju czuwać nad zachowaniem tych zabytków ubiegłych stuleci, w których się przechowało całe życie prawnicze narodu, na które odwoływać się musimy i dzisiaj, gdy trzeba bronić się i wykazywać stanowisko nasze i prawa familijne społeczne i polityczne z uwagi, że z przeszłości wyrasta przyszłość, a postęp wszelki ku lepszemu opiera się na dokładném rozpatrzeniu tego, co było i porównaniu pilném ze stanem obecnym, komisya prawnicza uznaje potrzebę stanowczego załatwienia tej sprawy i uchwalenia projektu Wydziału krajowego, które uwzględnił warunki przez c. k. Rząd postawione i zgadza się z intencją uchwały wys. Sejmu z 1876.

W projekcie tym komisya prawnicza prócz kilku zmian stylistycznych (w art. 3, 4, 5, 7 i 11) poczyniła następujące poprawki:

- a) w celu ułatwienia, korzystania naukowego z tych archiwów dodano w art. IV ustępie 5 wyrazy: Wydziału krajowego lub;
- b) w art. X sprostowano błąd drukarski co do kwoty, która nie 2663 złr. 85 ct. lecz tylko 2263 złr. 85 ct. wynosi;
- c) w załączniku A. „Etat osób w art. V zobowiązano adjunktów do pracy w archiwum przez godzin sześć zamiast pięć.

Komisya prawnicza wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy powziąć następującą

Uchwałę:

Art. I.

Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby Archiwa aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie znajdujące się, odebrał jako zakłady krajowe od c. k. Rządu w zarząd Reprezentacyi krajowej a względnie Wydziału krajowego, a to pod warunkami między c. k. Rządem a Wydziałem krajowym już ułożonemi.

Art. II.

Archiwa te pozostaną w dotychczasowym swym składzie i miejscu i nosić będą nazwy: „Krajowe Archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie“ i „Krajowe Archiwum aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie“.

Art. III.

Zarząd Archiwów tych należy do zakresu działania Wydziału krajowego z zastrzeżeniem wszakże dla c. k. Akademii Umiejętności w Krakowie wpływu niniejszą uchwałą określonego.

Art. IV.

Archiwa otwarte będą pod dozorem urzędników archiwalnych do przeglądania aktów i robienia z nich wyciągów w celach praktycznych i naukowych.

Wydział krajowy ustanowi należytości od stron za przeglądanie aktów i sporządzanie przez organa archiwalne wypisów w celach praktycznych.

C. k. Władzom służyć będzie prawo wglądania do aktów i robienia wyciągów bezpłatnie.

Również bezpłatnie i tylko za zwrotem kosztów ekspedycji wydawane będą autentyczne wypisy, których zażąda Ces. Rząd rosyjski, czy to bezpośrednio czy też za pośrednictwem c. k. Konsulatu jeneralnego w Warszawie.

Osoby wreszcie pragnące z Archiwów w celach naukowych korzystać, będą to mogły czynić bez opłaty jakichkolwiek należytości za wykazaniem się legitymacją od Wydziału krajowego lub c. k. Akademii Umiejętności w Krakowie i w miarę sił urzędowych, jakie Archiwa posiadają.

Tylko organa archiwalne sporządzać mogą wypisy z aktów archiwalnych.

Należytości od stron wpływają do funduszu krajowego. Urzędnicy i słudzy nie mają w nich żadnego udziału, ani też nie mają prawa do jakiegokolwiek opłaty od stron.

IX. A.

Art. V.

W obu Archiwach praca skierowaną będzie do:

- 1) systematycznego ułożenia ksiąg archiwalnych;
- 2) sporządzenia do nich odpowiednich indeksów, podług planu, który c. k. Akademia umiejętności w Krakowie poda a Wydział krajowy zatwierdzi.

Art. VI.

Uchwała się dla Archiwów krajowych załączony pod A./ etat osób i płac urzędników i służ, który to etat wchodzi w życie z dniem odebrania Archiwów w zarząd Wydziału krajowego.

XIX. A./

Art. VII.

Wydział krajowy mianować będzie urzędników archiwalnych na przedstawienie c. k. Akademii Umiejętności w Krakowie, nie będąc tém przedstawieniem związanym.

Art. VIII.

Wydział krajowy porozumiawszy się z Akademią Umiejętności w Krakowie, ustanowi odpowiednie instrukcje dla urzędników i służ archiwalnych.

Art. IX.

B./

Uchwała się załączone pod B. rotę przysięgi dla urzędników archiwalnych a dla apikantów załączoną pod D./ rotę przyrzeczenia w miejsce przysięgi.

C./

Art. X.

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby bezzwłocznie po odebraniu w swój zarząd Archiwów, uskutečnił koniecznie naprawy w Archiwach z sumy 2263 zł. 85 ct. przez c. k. Rząd wypłacić się mającej.

Art. XI.

Upoważnia się Wydział krajowy do podniesienia OO. Bernardynom we Lwowie czynszu najmu za lokalności obecnie przez Archiwum Lwowskie zajęte do sumy 600 złr. rocznie, wszakże z zatrzymaniem reszty dotychczasowych warunków i pod tym dalszym warunkiem, że w razie potrzeby konwent OO. Bernardynów obowiązany będzie dodać do terażniejszych ubikacyj dwa pokoje za czynsz w stosunku do czynszu reszty ubikacyj wymierzyć się mający.

Art. XII.

Na potrzeby kancelaryjne i opał otrzymują Dyrektorowie Archiwów ryczałt, z którego Wydziałowi krajowemu z końcem każdego roku złożyć rachunek będą obowiązani.

E T A T

osób i płac krajowych Archiwów aktów grodzkich i ziemskich.

Art. I.

Grono urzędników i sług Archiwów krajowych aktów grodzkich i ziemskich składa się:

1) Z dwóch dyrektorów Archiwów, jednego we Lwowie, drugiego w Krakowie, którzy pobierać będą remunerację, pierwszy o rocznych 1.200 złr. w. a., drugi o rocznych 1.000 złr. w. a. bez prawa do emerytury i bez wszelkich dodatków.

2) Z dwóch adjunktów, jednego we Lwowie, drugiego w Krakowie, o rocznej płacy, pierwszy w kwocie 1.100 złr. w. a., drugi w kwocie 900 złr. w. a. z dodatkiem aktywalnym po 100 złr. w. a. i z prawem do pięciolecia po 80 złr. w. a.

3) Z sześciu aplikantów o rocznem adjutum po 300 złr. w. a., z których czterech przydzielonych będzie do Archiwum we Lwowie a dwóch do Archiwum w Krakowie.

4) Ze stróżów, których liczbę i wynagrodzenie Wydział krajowy wyznaczy.

Art. II.

Adjunkci są urzędnikami krajowymi i do nich mają zastosowanie wszystkie postanowienia ustawy służby krajowej i uchwały Sejmu krajowego z dn. 3go stycznia 1874 o uregulowaniu etatu i płac urzędników i sług Wydziału krajowego.

Art. III.

Przy obsadzeniu posad dyrektorów i adjunktów wolno będzie Wydziałowi krajowemu nie zważać na wiek paragrafem 3cim ustawy służby krajowej wymagany.

Art. IV.

Dyrektorem może zostać tylko historyk lub prawnik, który pracami swemi naukowemi w dziedzinie historii polskiej lub prawa polskiego złożył dowody, że czynnościami archiwalnemi zdoła kierować z umiejętną metodą i rozumieniem przedmiotu.

Osoby ubiegające się o posady adjunkta, złożyć winny świadectwo dojrzałości z ukończonego z dobrym skutkiem gimnazjum wyższego.

Na aplikantów przyjmowani będą tylko uczniowie Uniwersytetów: Lwowskiego i Krakowskiego, oddający się studjom historycznym lub historyczno-prawniczym.

Art. V.

Dyrektor jest bezpośrednim kierownikiem archiwum w szczególności, zaś spoczywa w jego ręku prowadzenie indexów i układanie ksiąg archiwalnych.

Dyrektorowie i aplikanci nie są urzędnikami krajowymi i mogą być w każdej chwili z posady usunięci.

Wszakże winni są zastosować się w swem urzędowaniu do instrukcyi i poleceń Wydziału krajowego.

Adjunktowie obowiązani są do pracy w archiwum przez godzin sześć, aplikanci przez godzin trzy.

Rota przysięgi

dla urzędników archiwów krajowych.

„Przysięgniesz Panu Bogu Wszechmogącemu, że Najjaśniejszemu Monarsze, Najmiłościw-
szemu Panu naszemu Franciszkowi Józefowi I., Cesarzowi austryackiemu, królowi Węgier i Czech,
„Galicyi i Lodomeryi i t. d. i wszystkim od Niego pochodzącym w Rządzie Następcom wiernym i
„posłusznym będziesz, że gdy przez nadanie Ci (dla dyrektorów) posady dyrektora archiwum aktów
„grodzkich i ziemskich (we Lwowie — w Krakowie) do grona urzędników tegoż archiwum przy-
„jętym zostałeś, (dla adjunktów) stałej (prowizorycznej) posady adjunkta archiwum aktów grodzkich
„i ziemskich (we Lwowie — Krakowie) do grona urzędników krajowych przyjętym zostałeś“;
(dla wszystkich) „wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii, a w szczególności naszego kraju koron-
„nego, ściśle się zachowywać, położonym swoim przynależne uszanowanie okazywać“;
(dla dyrektorów) „powierzone sobie bezpośrednie kierownictwo archiwum (lwowskiego — krakow-
„skiego) sumiennie sprawować, przydzielone sobie wedle instrukcyi służbowej lub szczególnych po-
„leceń Wydziału krajowego prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać, nad ściśłem pełnie-
„niem obowiązków służbowych przez podwładnych czuwać“;
(dla adjunktów) „przydzielone przez nich prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać“;
(dla wszystkich) „akta zawsze w należnym porządku utrzymywać będziesz, że do żadnego kroku,
„obowiązkom Twoim przeciwnego, ani darowizną, obietnicą, łaską lub niełaską, ani też przyjaźnią
„lub nieprzyjaźnią uwiesić się nie dasz, lecz owszem wszelką szkodę i niebezpieczeństwo odwracać,
„największą korzyść i dobro powierzonego sobie urzędu pomnażać, mianowicie akta archiwalne od
„wszelkiego uszkodzenia, lub zaprzepaszczenia z całą gorliwością i sumiennością ochraniać, tajemnice
„urzędu zachowywać i w ogólności tak się zachowywać będziesz, jak na człowieka honoru i wier-
„nego sługę kraju przystoi“.

„Na ostatek przysięgniesz, że z żadnem tajnem Towarzystwem lub bractwem ani w kraju,
„ani zagranicą w związkach nie zostajesz, ani też w podobne związki pod żadnym pozorem nie
„wejdiesz“.

„Tak, jak mi tu przeczytano, wszystko dobrze i dokładnie zrozumiałem i według tego
„powiniennem i chcę wiernie, poczciwie i pilnie zachowywać się“.

Tak mi Boże dopomóż!“

Rota przyrzeczenia

w miejsce przysięgi dla aplikantów archiwów krajowych.

„Zaręczam honorem i uczciwością, że w czasie praktyki urzędowej w archiwum aktów „grodzkich i ziemskich (we Lwowie — w Krakowie), wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii, „a w szczególności naszego kraju koronnego, ściśle się zachowywać, przełożonym moim winne uszanowanie okazywać, polecone mi zatrudnienia dokładnie, pilnie, gorliwie, i bezinteresownie załatwiać, „postanowienia Wydziału krajowego i polecenia przełożonych moich ochoczo wypełniać, tajemnice „urzędu wiernie zachowywać, papiery i akta w porządku utrzymywać i od wszelkiego niebezpieczeństwa i szkody ochraniać będę, że żadnych podarunków i korzyści z powodu zatrudnień moich „urzędowych, czy to bezpośrednio czy pośrednio od nikogo i pod żadnym pozorem nie przyjmę, lecz „w ogólności tak się zachowam, jak to przystoi na człowieka, który się kształci na urzędnika krajowego„.

We Lwowie dnia 16 sierpnia 1877.

Przewodniczący:

Wesołowski.

Sprawozdawca:

Maxymilian Zatorski.